

5th INTERNATIONAL COLLOQUIUM OF GENEALOGY, HERALDRY, AND VEXILLOLOGY (ICGHV5)

22–23 May 2026, Vilnius, Lithuania, www.icghv.com

Theme: “The State and Noble Families:
Political, Social, and Cultural Heritage”

Queen of Poland and Grand Duchess of Lithuania Bona Sforza and Her Relations with the Lithuanian Nobility: Points of Contact and Intersection

Dr Rasa Leonavičiūtė-Gecevičienė (Lithuania)
The lecture will be delivered in Lithuanian.

Summary

The nobility in the Grand Duchy of Lithuania was always the most important political force alongside the ruler. The (lack of) support of the magnates could determine the fate of the thrones of the Grand Duchy of Lithuania and the Kingdom of Poland. By the beginning of the sixteenth century, the Lithuanian nobility had already undergone significant transformations, possessed distinctive characteristics, had its own leaders, and maintained an established balance of power between these leaders and Sigismund the Old, who had been King of Poland and Grand Duke of Lithuania since 1506. In 1518, when Bona Sforza—originating from Italy, from the ducal house of Milan and the royal Aragonese dynasty of Spain—became Queen of Poland and Grand Duchess of Lithuania, a new stage began in the relations between the local magnates and the ruling dynasty, marked by the search for coexistence and points of competition not only with the ruler himself but also with his spouse.

Bona became another active player in the internal politics of the state alongside the Grand Duke, one whom the Lithuanian magnates had to take into account and who was often more decisive than the ruler himself. A general overview of the queen’s participation in the political life of the Grand Duchy of Lithuania in the 1530s–1560s reveals stages of growth, stabilization, and decline in Bona Sforza’s influence.

Initially, Bona’s relationship with the most influential Lithuanian magnates was of an allied nature, focused on the issue of Sigismund Augustus’s future accession to the thrones of Grand Duke of Lithuania and King of Poland. The redistribution of offices that followed the recognition of Sigismund Augustus as the future Grand Duke of Lithuania may be regarded as a sign of the ruling couple’s favor toward the most influential Lithuanian magnates. At that time, tension between the queen and the Lithuanian nobility had not yet emerged, making it difficult to discern any distinct personal interests of Bona in the distribution of offices. In the 1540s–1550s, the queen’s most evident influence on the allocation of offices in Lithuania can be observed. After the death of Sigismund the Old in 1548, the circle of Bona Sforza’s supporters diminished, and in the 1560s she relied mainly on individuals who did not attain great political influence.

Bona’s relationship with the Lithuanian ruling elite, viewed through the prism of landownership—as she was a major landowner in the Grand Duchy of Lithuania—was far more multilayered than her relationship with them through the prism of offices. Disputes between Bona and other Lithuanian landowners were settled in the courts of the Grand Duchy of Lithuania, where both sides relied on the First Lithuanian Statute (1529), however, Bona also enjoyed strong backing from the grand duke. These processes, when assessed in the context of

other contemporary events, reveal no less intriguing aspects of the relationship between the magnates as landowners and the Jagiellonian dynasty.

CV

Rasa Leonavičiūtė-Gecevičienė is a Senior Cultural Historian at the Department of Cultural History of the National Museum – Palace of the Grand Dukes of Lithuania in Vilnius. She holds a PhD in Humanities (History and Archaeology) from Vilnius University and the Lithuanian Institute of History. Her doctoral dissertation focused on Bona Sforza and the strengthening of the Jagiellonian dynasty in the Grand Duchy of Lithuania.

Her academic research focuses on the history of Western European queens, the courts of the Grand Dukes and Grand Duchesses of Lithuania in the 15th–18th centuries, the Jagiellonian dynasty, the economic history of the Grand Duchy of Lithuania, and childhood at royal courts. Rasa Leonavičiūtė-Gecevičienė has presented papers at international conferences in Lithuania and Poland, particularly on the historical role of Queen Bona Sforza in the Grand Duchy of Lithuania. She has also conducted research programmes in Warsaw and Kraków, working with archival and library collections related to her studies.

She is a board member of the Research Section of the Lithuanian Museums Association and represents the museum in the international interdisciplinary COST Action project “Sensing Europe’s Court Spaces at the Crossroads of Past, Present and Future (SENSES)”.

Lenkijos karalienė ir Lietuvos didžioji kunigaikštienė Bona Sforza ir jos santykiai su Lietuvos diduomene: sąlyčio ir sankirtų paieškos

Dr. Rasa Leonavičiūtė-Gecevičienė (Lietuva)
Paskaita bus skaitoma lietuvių kalba.

Santrauka

Diduomenė Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje visada buvo svarbia politinė jėga šalia valdovo. Didikų (ne)palaikymas galėjo lemti Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės ir Lenkijos Karalystės sosto likimą. Lietuvos diduomenė XVI a. pradžioje jau buvo patyrusi reikšmingų transformacijų, pasižymėjo charakteringais išskirtinumais, turėjo savo lyderius, buvo nusistovėjęs jėgų balansas tarp pastarųjų ir Lenkijos karaliumi bei Lietuvos didžiuoju kunigaikščiu nuo 1506 m. buvusio Žygimanto Senojo. 1518 m. Lenkijos karaliene ir Lietuvos didžiaja kunigaikštienė tapus iš Italijos, Milano kunigaikščių ir karališkos Ispanijos Aragonų dinastijos kilusiai Bonai Sforzai prasidėjo naujas vietos didikų ir valdančiosios dinastijos santykių etapas ieškant sugyvenimo ir konkurencijos taškų ne tik su valdovu, bet ir su jo sutuoktine.

Bona buvo dar vienas aktyvus žaidėjas valstybės vidaus politikoje šalia didžiojo kunigaikščio, į kurį Lietuvos didikai turėjo atsižvelgti ir kuris neretai buvo ryžtingesnis nei pats valdovas. Bendrai apžvelgiant valdovės dalyvavimą Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės politiniame gyvenime XVI a. 3–6 deš. galima išžvelgti Bonos Sforzos įtakos augimo, stabilizacijos ir mažėjimo etapus.

Pirmiausia Bonos santykis su įtakingiausiais Lietuvos didikais buvo sąjunginio pobūdžio, buvo susitelkta Žygimanto Augusto ateities Lietuvos didžiojo kunigaikščio ir Lenkijos karaliaus sosto klausimu. Po Žygimanto Augusto pripažinimo būsimoju Lietuvos didžiuoju kunigaikščiu vykęs pareigybių persiskirstymas laikytinas valdovų poros palankumo įtakingiausiems Lietuvos didikams ženklu. Šiuo laiku tarp valdovės ir Lietuvos didikų įtampa dar netvyrojo, tad labai sunku čia būtų išžvelgti išskirtinius Bonos interesus pareigybių dalybose. XVI a. 4–5 deš. pastebima didžiausia akivaizdi valdovės įtaka pareigybių dalyboms

Lietuvoje. Po Žygimanto Senojo mirties 1548 m. Bonos Sforzos šalininkų ratas sumažėjo, XVI a 6 deš. ji rėmėsi daugiausia didelės politinės įtakos neįgijusiais asmenimis.

Bonos, kaip stambios Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės žemvaldės, santykis su Lietuvos valdančiuoju elitu per žemėvaldos prizmę yra žymiai labiau daugiasluoksnis, nei jų santykis per pareigybinę prizmę. Bonos ir kitų Lietuvos žemvaldžių santykiai sprendėsi Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės teismuose, kur abi pusės vadovavosi Pirmuoju Lietuvos Statutu (1529 m.), tačiau Bona turėjo ir stiprų valdovo užnugarį. Šie procesai, vertinant juos kitų vienalaikių įvykių kontekste, atskleidžia ne mažiau intriguojančius didikų, kaip žemės savininkų ir Jogailaičių dinastijos santykius.

CV

Rasa Leonavičiūtė-Gecevičienė – Nacionalinio muziejaus Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės valdovų rūmų Kultūros istorijos tyrimų skyriaus vyresnioji kultūros istorikė. Ji yra humanitarinių mokslų daktarė (istorija ir archeologija), daktaro laipsnį įgijusi Vilniaus universitete ir Lietuvos istorijos institute. Jos disertacija skirta Bonai Sforcai ir Jogailaičių dinastijos stiprinimui Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje.

Moksliniai interesai apima Vakarų Europos monarchijų istoriją, Lietuvos didžiųjų kunigaikščių ir didžiųjų kunigaikštienių dvarus XV–XVIII a., Jogailaičių dinastiją, Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės ekonomikos istoriją bei vaikystę valdovų dvaruose.

Rasa Leonavičiūtė-Gecevičienė skaitė pranešimus tarptautinėse konferencijose Lietuvoje ir Lenkijoje, daug dėmesio skirdama Bonos Sforcos vaidmeniui Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje. Tyrimų tikslais ji stažavosi Varšuvoje ir Krokuvoje, dirbo archyvuose bei bibliotekose.

Ji yra Lietuvos muziejų asociacijos Rinkinių mokslinio tyrimo sekcijos valdybos narė ir muziejaus atstovė tarptautiniame tarpdisciplininiame COST Action projekte „Sensing Europe’s Court Spaces at the Crossroads of Past, Present and Future (SENSES)“.